

Analiza stanja o postojećim lokalnim politikama, merama i mehanizmima za inkluziju Roma

Stalna konferencija
gradova i opština

Savez gradova i opština Srbije

Projektni okvir

- Projekat: Podrška EU inkluziji Roma – osnaživanje lokalnih zajednica za inkluziju Roma (IPA2016), finansira EU, sprovodi SKGO
- Aktivnost: Analiza stanja o postojećim lokalnim politikama, merama i mehanizmima za inkluziju Roma
- Svrha: Omogućavanje neophodnih informacija za osnivanje mobilnih timova u dodatnih 10 JLS, kao i izradu lokalnih akcionih planova namenjenih socijalnom uključivanju Roma i Romkinja u 10 JLS
- Autori: Žarko Šunderić, Dragica Vlaović Vasiljević i Dragan Gračanin

Metodologija

- Analiza prethodno razvijenih kriterijuma (IPA 2013)
- Posete i razgovori u svih 16 JLS – analiza podataka i kapaciteta
- Intervjui sa mrežnim organizacijama (koordinatora za romska pitanja, zdravstvenih medijatorke i pedagoških asistenata)
- Intervjui sa koordinatorima za romska pitanja u 3 izabrane opštine koje su učestvovala u TARI projektu
- Desk analiza postojećih izvora relevantnih informacija o mobilnim timovima
- Sagledavanje iskustava i izazova u radu međusektorskih mehanizama na lokalnom nivou
- Analiza strateških planova i programskih budžeta u 6 JLS
- Predlog kriterijuma za izbor i predlog rang liste JLS
- Preporuke za poboljšanje lok. mehanizama za inkluziju Roma

Mehanizmi za socijalno uključivanje Roma i Romkinja

- U Srbiji postavljen "čvrst osnov za održivo unapređenje položaja Roma, posebno u sektorima obrazovanja, zdravstvene zaštite i pristupa ličnim dokumentima" OZ-2015
- Srbija već više od jedne decenije razvija institucionalne mehanizme za socijalno uključivanje Roma i Romkinja
- Opisi poslova, na način na koji su definisani u propisima ili ugovorima o angažovanju, se u određenoj meri preklapaju
- Opisi poslova predviđaju posete romskim naseljima i romskim domaćinstvima. Međutim, samo u slučaju zdravstvenih medijatorki su posete primarni posao i osnovni metod rada
- Svi navedeni mehanizmi imaju u opisima poslova zadatak da se povezuju, saraduju i koordiniraju sa drugim sistemima

Pedagoški asistenti

- Jedini mehanizam za socijalno uključivanje Roma i Romkinja sa izričitim osnovom u zakonu
- 176 pedagoških asistenata, od kojih je oko 30 u predškolskim ustanovama, očekuje se značajno povećanje (do 300 PA u narednim godinama)
- Pedagoški asistenti daju veliki doprinos uključivanju dece romske nacionalnosti u obrazovni sistem
- Uopšteno govoreći, PA bi mogli da rade podršku učenicima iz bilo koje marginalizovane društvene grupe, ali se u praksi najčešće radi o romskim pedagoškim asistentima
- U opisu posla PA nije izričito navedeno da oni posećuju romske porodice u naseljima u kojima oni žive, mada oni to povremeno čine

Zdravstvene medijatorke

- Jedan od najuspešnijih primera javne politike za povećanje pristupačnosti zdravstvene zaštite romskoj populaciji u Srbiji
- Prisutne u institucionalnom okviru Republike Srbije deset godina
- Medijatorke obavljaju uslugu *zdravstvenog i drugog informisanja građana* u romskim podstandardnim naseljima o pravima i načinima za ostvarivanje prava
- Očekuje se da od početka 2018. godine 85 zdravstvenih medijatorki aktivno funkcioniše u okviru zdravstvenog sistema – 60 zdravstvenih medijatorki je bilo angažovano do kraja 2017. godine
- Trenutno funkcionišu u okviru projekta Ministarstva zdravlja, koji se finansira iz budžeta Ministarstva zdravlja i smeštene su u patronažne službe u domovima zdravlja

Koordinatori za romska pitanja

- Postojanje koordinatora za romska pitanja nije predviđeno nijednim zakonom, te oni postoje u onim JLS koje su prepoznale potrebu za njihovim postojanjem.
- Uobičajeno se nalaze u društvenim delatnostima – neki zaposleni u upravi, a drugi angažovani po osnovu ugovora
- Koordinatori angažovani u 40-67 jedinica lokalne samouprave
- U njihovom radu dominiraju sledeće aktivnosti: 1) identifikacija potreba i evidencija o situaciji Roma; 2) rad sa romskom zajednicom i savetodavna pomoć strankama; 3) međusektorska saradnja i 4) učešće u izradi, sprovođenju i praćenju strategija i lokalnih akcionih planova
- Koordinatori za romska pitanja unapređuju koordinaciju i pokreću saradnju između mehanizama koji se bave socijalnim uključivanjem Roma i Romkinja

Mobilni timovi

- Mobilni timovi za inkluziju Roma uvedeni su u 20 jedinica lokalne samouprave kroz projektne aktivnosti 2014. godine
- Radno telo LS formirano u cilju jačanja saradnje između različitih službi u cilju unapređivanja položaja Roma i Romkinja
- Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja predviđa uspostavljanje mobilnih timova na lokalnom nivou
- Omogućava se racionalnije korišćenje i uvezivanje lokalnih institucionalnih i drugih resursa, ali i unapređuje integrativni pristup pružanju usluga
- Najčešći poslovi MT: obilazi romska naselja, saraduje sa svim akterima, obaveštava organe javne uprave o problemima u vezi sa primenom strateških mera, priprema inicijative i projekte, prikuplja podatke o ostvarivanju strateških mera

Veza LAP-ova i programskih budžeta

- Lokalni akcioni planovi za socijalno uključivanje Roma i Romkinja definišu postignuća koja nisu uvek utemeljena na realnim kapacitetima, a često ni nadležnostima JLS
- Strateški dokumenti još uvek nisu prihvaćeni kao osnov za planiranje programskog budžeta JLS i veza između politika usvojenih kroz LAP i finansiranja nije uspostavljena
- Okvirno, u trećini LAP-ova nije napravljena procena potrebnih sredstva i finansijski okvir nije ni planiran, a tamo i gde postoje nema podele prema izvorima finansiranja (redovna budžetska sredstva i donatorska sredstva)
- Gotovo nijedna programska aktivnost planirana LAP-ovima za inkluziju Roma nije preneti i prepoznata programskim budžetima u analiziranim JLS

Pregled faktora u funkcionisanju mobilnih timova (1)

- MT pokrenuti kao odgovor na percipirani manjak saradnje i nedovoljno efektivan i efikasni rad postojećih institucija
- MT unose pozitivnu promenu u rad institucija kroz promociju saradnje i usmerenosti na korisnika
- Položaj i pravni osnov za rad MT je dodatno nepovoljniji u odnosu na druge slične mehanizme koordinacije:
 - Postojanje MT nije regulisano nacionalnim propisima
 - Finansiranje MT nije obavezujuće
- Poseban izazov u radu MT predstavlja kompleksnost slučajeva kojima se mobilni timovi bave
- I dalje nerazvijena međusektorska komunikacija i saradnja, i na centralnom i na lokalnom nivou
- Primetan je izvestan zamor od uspostavljanja koordinacionih (radnih) tela na lokalnom nivou

Pregled faktora u funkcionisanju mobilnih timova (2)

- Ulazak u romske porodice i informisanje korisnika predstavlja najznačajnije aktivnosti mobilnih timova
- Međutim, zajednički odlazak na teren često onemogućen usled obaveza u matičnim institucijama
- Informisanje korisnika ima veliki uticaj na poboljšanje položaja korisnika, ali samo u prvoj fazi rada mobilnog tima
- U JLS često nedostaje neki od mehanizama za inkluziju Roma što otežava rad i pružanje usluga
- Prepreka u radu MT je i ograničena ponuda mogućih podrški
- Nedostatak finansija na lokalnom nivou predstavlja ozbiljan problem za rad MT
 - a posebno nedostatak sredstava za finansiranje urgentnih potreba korisnika koje nisu obuhvaćene redovnim uslugama institucija
- Neophodno je da postoji neko ko koordinira – najčešće koordinator za romska pitanja

Opšti nalazi i preporuke za poboljšanje lokalnih mehanizama za inkluziju Roma

- Razvoj i podrška mobilnim timovima za inkluziju Roma u Srbiji predstavlja jedan od instrumenata podrške inkluziji Roma
- Proces socijalnog uključivanja Roma na lokalnom nivou ne bi trebalo da zavisi isključivo od postojanja i rada mobilnih timova
- Pokretanje procesa izrade i sprovođenja lokalnog akcionog plana u JLS doprinosi unapređivanju rada i koordinacije lokalnih mehanizama za inkluziju Roma
- Neophodno usaglasiti LAP sa nacionalnim akcionim planom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja – i u smislu strukture i u smislu sadržaja – kako bi se osigurala koordinacija politika na nacionalnom i lokalnom nivou
- Nastaviti jačanje postojećih i povećanje broja lokalnih mehanizama za inkluziju Roma

Specifične preporuke

- Pokretanje posebnih inicijativa (projekata) kojim se pokreće rešavanje specifičnog pitanja u lokalnoj sredini koje se tiče socijalnog uključivanja Roma i Romkinja
- Podrška lokalnim akterima od strane JLS u pripremi projekata namenjenih sprovođenju mera predviđenih LAP
- Iniciranje posebnih protokola o saradnji za unapređivanje položaja Roma i Romkinja
- Sprovođenje zajedničkih analiza (M&E) od interesa za sve institucije uključene u mobilne timove
- Kopiranje i prilagođavanje modela koji funkcionišu u drugim jednicama lokalne samouprave ili drugim sektorima (peer-review)
- Podsticanje inovacija u uslugama koje se već realizuju na lokalnom nivou

Specifične preporuke

- Integrisanje ili usmeravanje različitih izvora finansiranja na lokalnu čiji je cilj socijalno uključivanje Roma i Romkinja
- Prikupljanje sredstava na lokalnom nivou za urgentno delovanje
- Unapređenje kapaciteta aktera koji se bave socijalnim uključivanjem Roma i Romkinja
- Jačanje postojećih i povećanje broja lokalnih mehanizama za inkluziju Roma
- Različitim akcijama pokrenuti dijalog unutar same zajednice, kao i dijalog sa predstavnicima LS i celokupnom zajednicom
- Unaprediti koordinaciju i kreirati sinergiju u delovanju aktivnih projekata namenjenih unapređivanju položaja Roma i Romkinja
- Jasna politička odgovornost na lokalnom nivou za sprovođenje mera namenjenih unapređivanju položaja Roma i Romkinja

Kriterijumi za izbor JLS za podršku inkluziji Roma

- Od 16 JLS treba izabrati 10, uz pomoć odgovarajućih kriterijuma
- 1. Kriterijumi koji se odnose na demografske i druge podatke o JLS**
 - Udeo (%) građana romske nacionalnosti u ukupnom broju stanovnika JLS prema zvaničnim statističkim podacima i prema proceni JLS
 - Broj podstandardnih romskih naselja
 - Stepen razvijenosti JLS
 - 2. Kriterijumi koji se odnose na postojeći strateški okvir**
 - Lokalni planovi koji sadrže ciljeve i mere usmerene na unapređivanje položaja Roma
 - 3. Kriterijumi koji se odnose na kapacitete JLS za uspostavljanje mehanizama za upravljanje i sprovođenja politike socijalnog uključivanja Roma i Romkinja**
 - Dostupnost različitih institucija...
 - 4. Dodatni kriterijumi**
 - Stopa nezaposlenosti u JLS, stopa odustajanja od školovanja u OŠ, udeo stanovnika korisnika novčane socijalne pomoći u odnosu na ukupno stanovništvo